

DE TAAK VAN DE ACCOUNTANT VAN EEN PENSIOENFONDS MET BETREKKING TOT DE VRAAG OF ALLE HIERVOOR IN AANMERKING KOMENDE PERSONEN IN DE ADMINISTRATIE VAN HET FONDS ZIJN OPGENOMEN

door P. J. H. J. Bos

Volgens art. 10 lid 2 van de Pensioen- en Spaarfondsenwet heeft het bestuur van een fonds, dat voldoet aan de in lid 1 van dit artikel gestelde voorwaarden, de plicht jaarlijks aan de Verzekeringskamer een door een accountant gecontroleerd verslag over te leggen, waarin een volledig beeld van de financiële positie van het fonds gegeven wordt en waaruit ten genoegen van de Verzekeringskamer blijkt, dat aan het bij of krachtens deze wet bepaalde wordt voldaan en dat de belangen der bij het fonds betrokken deelnemers en gewezen deelnemers voldoende gewaarborgd geacht kunnen worden.

Artikel 11 bevat een overeenkomstige bepaling t.a.v. de fondsen met risico-overdracht.

De voornoemde bepalingen doen de vraag rijzen in hoeverre van de accountant van een pensioenfonds mag worden verwacht, dat hij er zich van heeft overtuigd, dat alle personen, voor wie krachtens de door hun werkgever getroffen regeling premieën aan het pensioenfonds moeten worden afgedragen en die aan de regeling rechten ontlenen, in de administratie van het fonds zijn opgenomen.

Gesteld mag worden, dat ook afgezien van de bepalingen van artikel 10 en 11 der Pensioen- en Spaarfondsenwet het in principe zeker tot de taak van de controlerende accountant van een Pensioen- en Spaarfonds moet worden gerekend om er zich van te overtuigen, dat voor alle onder de regeling vallende personen de premie is ontvangen en de hun komende rechten in de berekening van de premie-reserve zijn betrokken. Dit geldt te meer, daar de getroffen pensioenregeling veelal medebrengt verplichtingen van het ondernemings- resp. bedrijfspensioenfonds t.o.v. de onder de regeling vallende deelnemers enerzijds en rechten t.z.v. premie-ontvangsten tegenover de werkgevers resp. aangesloten ondernemingen anderzijds. Bij de verplicht gestelde bedrijfspensioenfondsen rijst direct de juridische vraag, of, indien de werkgever niet voldoet aan zijn verplichting tot premie-afdracht, de verplichtingen van het Fonds tegenover de werknemers hierdoor worden beïnvloed; hierbij valt op te merken dat in een aantal gevallen de bijdrage van de werknemer wel wordt ingehouden, terwijl de werkgever ook deze bijdrage niet doorbetaalt aan het fonds. In enkele gevallen is uit de getroffen regelingen niet af te leiden of en in hoeverre de verplichtingen van het Pensioenfonds tegenover de deelnemers afhankelijk zijn van de nakoming der verplichtingen der werkgevers tegenover het fonds.

Voorts mag gesteld worden, dat zich in het algemeen geen bijzondere vaktechnische moeilijkheden voordoen bij ondernemingspensioenfondsen, waarin alleen werknemers van één bepaalde onderneming worden opgenomen. Veelal zal dan het pensioenfonds worden gecontroleerd door de accountant van de onderneming. Is dit niet het geval, doch is aan de onderneming een collega als extern accountant verbonden, dan mag verwacht worden dat collegiaal overleg plaats vindt. Hetzelfde geldt als de onderneming door een intern accountant (lid N.I.v.A. of V.A.G.A.) wordt gecontroleerd. Op de verklaring van de interne accountant mag

worden afgegaan, behoudens een aanvullend onderzoek, hetwelk zich in het onderhavige geval kan beperken tot de kennisneming van het werkplan.

Indien de onderneming zelve niet wordt gecontroleerd door een accountant (lid N.I.v.A. of V.A.G.A.) behoort het ongetwijfeld tot de taak van de accountant van het pensioenfonds na te gaan, welke maatregelen van interne controle bij de onderneming zijn getroffen om de gewenste mate van zekerheid te verkrijgen dat alle onder de regeling vallende personen aan het fonds worden opgegeven, de juiste gegevens voor de vaststelling der premïën en pensioenrechten worden verstrekt en de premie regelmatig wordt afgedragen. Eveneens zal de accountant moeten nagaan, welke controle het pensioenfonds hierop heeft.

Zonodig zal een aanvullend onderzoek bij de onderneming moeten plaats vinden.

Uitdrukkelijk zij hier gestipuleerd, dat de accountant zijn werkzaamheden niet verder behoeft uit te strekken, dan in verband met zijn verantwoordelijkheid terzake van de juistheid der jaarrekening van het Fonds nodig is.

Een absolute zekerheid, dat geen enkel persoon ten onrechte buiten de regeling is gelaten resp. geen onjuiste gegevens zijn verstrekt, kan nimmer worden verkregen en behoeft ook niet te worden nagestreefd. T.a.v. de bedrijfspensioenfondsen, waarbij veelal een groot aantal ondernemingen zijn aangesloten, mag niet worden verwacht, dat de accountant bij elke onderneming een onderzoek instelt naar de juistheid en volledigheid der gegevens, resp. een accountantsverklaring per onderneming eist.

Mede in aanmerking nemende het relatieve belang is dit niet noodzakelijk om een goedkeurende verklaring t.z.v. de jaarrekening van een bedrijfspensioenfonds te kunnen afleggen.

Echter moet t.a.v. de controle der bedrijfspensioenfondsen wel worden gesteld, dat de accountant zich er van moet overtuigen, dat door het fonds zelve alle maatregelen van interne controle zijn genomen, welke redelijkerwijze kunnen worden verlangd. T.a.v. deze fondsen en meer in het bijzonder wat betreft de verplicht gestelde bedrijfspensioenfondsen, worden de volgende maatregelen van interne controle genoemd:

1. Het geven van bekendheid aan de regeling op dusdanige wijze, dat verwacht mag worden, dat alle werknemers voor wie dit van belang is, op de hoogte zijn. Het inschakelen van de vakorganisaties kan hierbij gewenst zijn.
2. Het verzenden van een kennisgeving aan de werknemers, dat zij in het fonds zijn opgenomen, en het uitreiken van een afschrift der statuten en van het pensioenreglement.
3. a. Het verzenden van een jaarbericht terzake van de ontvangen premïën en het gekweekte pensioenrecht, dusdanig, dat de werknemer eventuele onderbrekingen in het dienstverband kan controleren, respectievelijk:
 - b. Bij de toetreding tot het fonds de deelnemers in kennis stellen van het bij ononderbroken dienstverband te kweken pensioen en bij ontslag kennis geven van het tot die datum reeds gekweekte pensioen, met een opgave van de rechten, welke hieraan kunnen worden ontleend, zulks mede t.a.v. weduwe- en wezenpensioen.

Bij heraanstelling volgt dan weder een nieuwe opgave aan de werknemer.

4. Indien de premie wordt betaald door middel van pensioenzegels is het gewenst de deelnemers een contra-zegel te doen uitreiken, om de werknemers in staat te stellen op het regelmatige plakken toezicht uit te oefenen. Daarnaast is een jaarbericht als aangegeven sub 3-a vereist.

Uiteraard is men afhankelijk van de medewerking van werknemers; wanneer in onderling overleg tussen werkgever en werknemer deze laatste ten onrechte buiten de regeling wordt gelaten en derhalve geen opgave aan het fonds geschiedt en van de werknemer ook geen bijdrage wordt ingehouden, zijn voornoemde controle-maatregelen niet doeltreffend.

Een regelmatige controle om de x jaar bij de aangesloten ondernemingen door de buitendienst van het bedrijfspensioenfonds zal in het algemeen te kostbaar worden en kan niet worden verlangd. Hoewel bij het systeem van pensioenzegels een relatief omvangrijke buitendienst onvermijdelijk zal zijn, zal men ook hier met het oog op de daaraan verbonden kosten, deze controle niet volledig kunnen doorvoeren.

Wel blijft het gewenst dat, indien uit een opgave van aanstelling van een werknemer door een aangesloten werkgever blijkt van een voorgaand dienstverband bij een eveneens aangesloten werkgever, wordt nagegaan of dit bij het fonds bekend was. Indien dit niet het geval is, is een nader onderzoek vereist; indien blijkt, dat een opgave ten onrechte niet is geschied, zal een onderzoek door de buitendienst bij de desbetreffende onderneming wel moeten geschieden, bij welk onderzoek tevens dient te worden nagegaan of ook andere werknemers ten onrechte niet zijn opgegeven. Bij bepaalde fondsen zal het mogelijk zijn de steekproefgewijze controle door de buitendienst te combineren met een onderzoek ten behoeve van een bedrijfsvereniging.

Nader is nog overwogen in hoeverre het mogelijk is van de aangesloten ondernemingen een accountantsverklaring te verlangen.

Daar niet aan alle ondernemingen een accountant verbonden is, en het bij de kleine ondernemingen veelvuldig zal voorkomen, dat voor de wel aan de onderneming verbonden accountant geen objectief criterium voor deskundigheid aanwezig is, kan dit controlemiddel veelal niet doelmatig worden gehanteerd.

Het behoort nu ongetwijfeld tot de taak van de accountant van een bedrijfspensioenfonds zich er van te overtuigen, dat bij een gegeven pensioenregeling de administratieve organisatie dusdanig is, dat aan voornoemde eisen sub 1 t/m 4 is voldaan.

Steekproefgewijze zal hij zich er van moeten vergewissen dat, indien uit opgaven van aanstelling van een werknemer door een werkgever blijkt van een voorafgaand dienstverband bij een eveneens aangesloten werkgever, dit bij het fonds reeds bekend was, dan wel een onderzoek bij de desbetreffende onderneming heeft plaats gevonden. Voorzoverre verklaringen betreffende het onder de regeling vallende personeel van de accountants der ondernemingen zijn ontvangen, zal de accountant daarvan bij zijn controle gebruik maken. Waar deze accountantsverklaringen niet aanwezig zijn en redelijkerwijze niet kunnen worden geleverd, mag echter niet verwacht worden, dat de accountant zelfstandig bij de desbetreffende ondernemingen een aanvullend onderzoek instelt.

In het voorgaande is, in het kader van het door mij besproken vraagstuk, uitsluitend besproken de vraag in hoeverre de accountant zich er

van moet overtuigen, dat alle onder de regeling vallende personen bij het pensioenfonds bekend zijn geworden.

De controle op de juiste opgaven van de leeftijden (geboortedata) (een gegeven, hetwelk altijd nodig zal zijn voor de berekening der premie-reserve, en, afhankelijk van de pensioenregeling, mede van belang kan zijn voor de vaststelling der premien en pensioenrechten), benevens, waar geen uniform premiebedrag wordt geheven, de controle op de opgaven van salarissen resp. pensioengrondslagen, zijn in het bovenstaande niet besproken.

Ik moge hier volstaan met te vermelden, dat deze gegevens eveneens door de werknemers moeten kunnen worden gecontroleerd, waartoe deze gegevens, voorzoverre deze bij de gegeven pensioenregeling van belang zijn, op de pensioenboekjes resp. op de kennisgevingen aan de arbeiders terzake van gekweekte resp. nog te kweken pensioenrechten moeten voorkomen, terwijl bij de eerste opgave aan het fonds medeondertekening door de werknemers gewenst is. Bij ondernemingspensioenfondsen dienen de opgegeven salarissen mede door de accountant van de desbetreffende onderneming te worden gecontroleerd.

Als vallende buiten het kader van het gestelde probleem is afgezien van een bespreking van de controle op de juiste en volledige administratieve verwerking der ontvangen gegevens bij het fonds zelve en de controle van de accountant op de administratieve verantwoording in haar geheel.

Tenslotte merk ik op, dat ook van de accountant van een onderneming in de zin der pensioen- en spaarfondsenwet — welke hetzij rechtstreeks hetzij via een ondernemings- of bedrijfspensioenfonds al of niet herroepelijke pensioentoezeggingen aan zijn werknemers heeft gedaan — verwacht mag worden dat deze zich er van overtuigt dat voor de onder de regeling vallende personen de verschuldigde premien aan levensverzekeringsmaatschappijen resp. pensioenfondsen regelmatig worden afgedragen en dat ook bij de onderneming aan de eisen van de pensioen- en spaarfondsenwet is voldaan. Op grond van sociale overwegingen acht ik het voorts niet gewenst, dat bij de bepaling van de omvang der te verrichten werkzaamheden eenzijdig wordt gezien naar het relatieve belang t.a.v. de jaarrekening. Naar mijn mening zal de accountant van een der voornoemde ondernemingen hiertoe eveneens kennis moeten nemen van de pensioenregelingen, die voor het personeel zijn getroffen, dus ook wanneer de onderneming een zelfstandig pensioenfonds heeft opgericht, resp. is aangesloten bij een bedrijfspensioenfonds.

Indien de onderneming is aangesloten bij een bedrijfspensioenfonds zal voornoemde controle van de accountant der onderneming zich veelal kunnen beperken tot de controle op de premie-afdracht, welke gewoonlijk uitsluitend gerelateerd is aan het aantal onder de regeling vallende arbeiders. Indien een ondernemingspensioenfonds is opgericht, zal in een aantal gevallen ook van de zijde van de accountant der onderneming collegiaal overleg met de accountant van het ondernemingspensioenfonds gewenst zijn; voorzoverre het initiatief niet reeds door laatstgenoemde is genomen, dient de eerste dit zelf te nemen.

Ik moge tenslotte de wens uitspreken, dat dit artikel mag bevorderen, dat de leden N.I.v.A. en V.A.G.A. een positieve bijdrage leveren t.a.v. de naleving van de bepalingen van de Pensioen- en Spaarfondsenwet, waarmede ongetwijfeld een groot sociaal belang is gediend.